

18.9.2020

Opetus- ja kulttuuriministeriökirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyyntö 28.8.2020

Asia: Lausunto luonnoksesta opetus- ja kulttuuriministeriön asetukseksi ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista**Viite: VN/18706/2020-OKM-1**

Sivistystyönantajien lausunto opetus- ja kulttuuriministeriölle

Sivistystyönantajat ry (myöhemmin Sivista) kiittää mahdollisuudesta lausua opetus- ja kulttuuriministeriön asetusluonnoksesta ammatillisen koulutuksen rahoituksen laskentaperusteista. **On ensiarvoisen tärkeää, että kokonaisrahoituksen taso on tulevaisuudessa riittävä**, sillä tiukassa taloustilanteessa olevia koulutuksenjärjestäjiä kohtaan asettuu paljon odotuksia. **Ammatillisen koulutuksen perusrahoitusta on nostettava. Rahoitusjärjestelmää tulee yksinkertaistaa, sen ennakoitavuutta parantaa ja läpinäkyvyyttä lisätä.** Sivista katsoo, että lausunnolla oleva rahoitusasetus vaarantaa edellä mainittuja tavoitteita ja kehittää rahoitusjärjestelmää päinvastaiseen suuntaan.

Oppilaitosten lomajaksojen poisto

Sivista suhtautuu oppilaitosten lomajaksojen poistoon kriittisesti ja pitää opetus- ja kulttuuriministeriön perusteluita riittämättömänä ja puutteellisena. Oppilaitosten välistä yhdenvertaisuutta ei edistetä asettamalla opiskelijat eriarvoiseen asemaan. Neljän viikon jakso on toiminut lomien osalta ajanjaksona, jolloin oppilaitos on voinut tarkoituksenmukaisesti sijoittaa suurta osaa henkilöstöä koskevat lomajaksot yhtä aikaa. Näin on saatu esim. ruokahuolto sekä muut palvelut toimimaan niinä ajankohtina kuin oppilaitoksessa on suurin toimintavolyymi. Tämän lisäksi opetushenkilöstön lomajaksojen rytmittäminen nykymallissa on tukenut koulutuksen järjestämistä. Erityisoppilaitosten kannalta tällä muutoksella on erityinen merkitys ottaen huomioon siellä työskentelevän ohjaajan tehtävissä työskentelevän avustajaryhmän toiminta.

Katsomme, että esitys heikentää merkittävästi oppivelvollisten ammatillisten opiskelijoiden oikeuksia verrattuna lukiolaisiin. Esitys uhkaa myös lisätä opiskelijoiden uupumusta ja pahoinvointia. Myös erityisopiskelijat ja muut haavoittuvassa asemassa olevat ovat mahdollisesti sijaiskärsijöitä.

Esitys ei myöskään edistä oppilaitosten välistä yhdenvertaisuutta sen vuoksi, että oppilaitokset ovat eri kokoisia. Muutos voi kannustaa vähentämään yhteisiä lomajaksoja ja vaarana on halu maksimoida rahoitus jaksamisen kustannuksella. Pienillä oppilaitoksilla ei ole isoja vastaavia mahdollisuuksia jaksottaa lomiam siten, että se ei kriittisesti vaikeuttaisi toimintaa.

Opiskelijavuosien kertymän laskentatapa ja opettajien työsuhteen ehdot vapaajaksojen määräytymisen osalta aiheuttavat haasteita työn suunnitteluun ja resursointiin etenkin pienissä oppilaitoksissa tai yksiköissä. **Lomajaksojen poisto tulee erityisen hankalaksi niille oppilaitoksille, joilla on opetusvelvollisuustyöaika tai joilla työaikasunnittelu tehdään lukuvuoden eikä kalenterivuoden mukaan.** Esimerkiksi viimeisin opetusvelvollisuustyöaikasunnitelma on tehty elokuun alusta ensi vuoden heinäkuun loppuun, jolloin muutosten tuominen kesken suunnitteluvuoden ei nykyisten työehtosopimusmääräysten mukaan ole mahdollista opetusvelvollisuustyöajassa. Tämä aiheuttaa koulutuksenjärjestäjälle kestävämmän tilanteen. Näin ollen asetus voi tulla voimaan, tältä osin, aikaisintaan 1.8.2021.

Opiskelija- ja työelämäpalaute

Sivista kannattaa opiskelija- ja työelämäpalautteeseen esitettyjä muutoksia katokorjauskerrointa koskevan sääntelyn osalta. Palautejärjestelmät tulee rakentaa siten, että koulutuksen järjestäjät saavat relevanttia palautetta, jonka perusteella järjestäjät voivat kehittää ja parantaa toimintaansa. Opiskelijapalautejärjestelmän tulee huomioida erityisen tuen opiskelijat ja muut tukea tarvitsevat henkilöt. Työelämäpalautejärjestelmän tulee olla työnantajille mahdollisimman helppo, mutta vaikuttava.

Kerroinmuutosten vaikutusten arviointia rahoitukseen

Rahoitusjärjestelmän tulee toimia ylläpitäjäneutraalisti. Kaikkia koulutuksen järjestäjiä tulee kohdalla yhdenvertaisesti, mutta erityispiirteet ja toiminnanluonne huomioiden. Rahoituksen on oltava ennakoivaa ja suunnitelmallista. **Ammatillisen koulutuksen rahoituksen selkiyttämistä tulee jatkaa ja rahoitushakujen määrää vähentää.** Sivista pitää hyvänä sitä, että kustannustietoja tarkastellaan säännöllisin väliajoin, esimerkiksi kahden vuoden välein. Kustannustietojen tarkistaminen ei saa kuitenkaan vaarantaa koulutuksen järjestäjien tehtäviä.

Sivista pitää tärkeänä, että jatkossakin rahoitusta saa suoritusten ja laadukkaan työn perusteella. Vaikuttavuusrahoituksen 10 prosentin sisällä työllistymisen ja jatko-opiskelun painotuksen on oltava merkittävä. Hyvin poikkeuksellisen aikana ammatillisen koulutuksen jatkuvan oppimisen tehtävää tulee vahvistaa, ei heikentää. Sitä varten tulisi selvittää tutkinnon osien suorittamisen tukemisesta rahoituksen avulla sekä vieraskielisten opiskelijoiden huomioimista rahoituksessa.

Esityksessä ammatilliset tutkinnot on jaettu viiteen eri kustannusryhmään ja niille on annettu eri kustannuskertoimia. Sivista muistuttaa opetus- ja kulttuuriministeriötä ja Opetushallitusta siitä, että koulutuksen järjestäjät ovat monipuolinen joukkue, joka sisältää eri kokoisia ja tasoisia pelaajia. **On siis tärkeää tarkastella rahoitusta myös yksittäisen järjestäjän näkökulmasta siten, että kaikenlainen työelämä- ja opiskelijälähtöinen toiminta voidaan turvata.** Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että erikoistuneet ja pienet oppilaitokset sekä ammatti- ja erikoisammattitutkinnot että kustannusintensiiviset alat huomioidaan rahoituksessa

tasapuolisesti muiden järjestäjien rannalla. Nyt vaarana on, että joidenkin oppialojen koulutus loppuu kokonaan Suomesta.

Maksuttoman koulutuksen painokertoimen osalta Sivista korostaa, että harkinnanvaraisilla korotuksilla ei tule kattaa säännöllisesti syntyviä kuluja. Oppivelvollisuuden laajentamisen yhteydessä on luvattu, että siitä aiheutuneet kulut korvataan täysimääräisesti koulutuksen järjestäjille. Tästä lupauksesta tulee pitää kiinni myös siirtymäajan jälkeen.

Sivista ihmettelee joidenkin koulutuksen järjestäjien profiilikertoimien suurta laskua ja nousua. Suurin lasku on peräti -19 prosenttia ja suurin nousu 22 prosenttia. Keskimääräisesti isoin muutos on 0,5–0,6 profiilikertoimen omaavissa koulutuksen järjestäjissä, joiden kerroin tulee laskemaan 10 prosenttia. Tämä on näkemyksemme mukaan huolestuttavaa ja saattaa vaarantaa joidenkin koulutuksen järjestäjien kokonaisrahoituksen. **Ammatillisen koulutuksen reformissa luvattiin säilyttää erikoistuneet koulutuksenjärjestäjät ja turvata niiden toimintaedellytykset.**

Lisäksi olemme huolissamme ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kertoimista ja yhdymme monen koulutuksenjärjestäjien toistuvaan huoleen siitä, että pienillä kertoimilla koulutuksen järjestäjää ohjataan perustutkintojen tarjoamiseen ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kustannuksella. Sama huoli meillä on opetusinfran investointien ja opetusvälineiden ylläpidon osalta. **Pelkona on, että järjestelmää kehitetään vahvojen ehdolla ja pienten kustannuksella. Jos alkuinvestointien merkitystä vähätellään ja järjestelmää kehitetään ainoastaan toteutuneiden kustannustietojen perusteella, on vaarana koulutuksellisen tasa-arvon heikentyminen.**

Lausunnon keskeisen sisältö:

- Ammatillisen koulutuksen perusrahoitusta on nostettava. Rahoitusjärjestelmää tulee yksinkertaistaa, sen ennakoitavuutta parantaa ja läpinäkyvyyttä lisätä. Rahoitushakujen määrää tulee vähentää.
- Sivista suhtautuu oppilaitosten lomajaksojen poistoon kriittisesti. Lomajaksojen poisto tulee erityisen hankalaksi niille oppilaitoksille, joilla on opetusvelvollisuus-työaika tai joilla työaikasunnittelu tehdään lukuvuoden eikä kalenterivuoden mukaan.
- Sivista kannattaa opiskelija- ja työelämäpalautteeseen esitettyjä muutoksia katokorjauskerrointa koskevan sääntelyn osalta.
- Rahoitusta tulee tarkastella myös yksittäisen järjestäjän näkökulmasta siten, että kaikenlainen työelämä- ja opiskelijälähtöinen toiminta voidaan turvata.
- On pidettävä kiinni ammatillisen koulutuksen reformissa lupauksesta säilyttää erikoistuneet koulutuksenjärjestäjät ja turvata niiden toimintaedellytykset.
- Järjestelmää ei tule kehittää vahvojen ehdolla ja pienten kustannuksella. Jos alkuinvestointien merkitystä vähätellään ja järjestelmää kehitetään ainoastaan

toteutuneiden kustannustietojen perusteella, on vaarana koulutuksellisen tasa-arvon heikentyminen.

Helsingissä 18.9.2020

Sivistystyönantajat ry

Laura Rissanen
johtaja

Jussi-Pekka Rode
elinkeinopoliittinen asiantuntija

Lisätietoja:

Jussi-Pekka Rode
040 168 68 36
jussi-pekka.rode@sivista.fi